

Kamilla Mikkelsen, koordinerende klinisk vejleder på Frederiksberg hospital

AMBULANCEASSISTENTUDDANNELSEN

LÆRING, UDVIKLING OG UDDNYTTET POTENTIALER - ARTIKEL OM MASTER-SPECIALE I LÆRING I FORHOLD TIL AMBULANCEASSISTENTUDDANNELSEN

At: Pernille Svendsen, klinisk underviser på Rigshospitalet, Kamilla Mikkelsen, koordinerende klinisk vejleder på Frederiksberg hospital og Christina Vestergaard, underviser på ambulanceassistent uddannelsen.

Denne artikel er et uddrag af vores resultater i forbindelse med vores undersøgelse af ambulanceassistentens praktik på ambulancestationen. Vores fokus har været læringsmuligheder og læringsmiljø. Vores intention er at gøre opmærksom på forhold, som vi vurderer kan forbedres for at gøre det muligt at kvalificere læring i ambulancepraktikken. Derudover er vores intention at inspirere ambulancemandskabet til at opdatere de læringsmuligheder, der allerede eksisterer.

Praktikdelen på ambulanceassistentuddannelsen udgør 65% af uddannelsen til redder. En fjerdedel foregår i hospitalsskole, mens resten foregår på den ambulancestation, hvor eleven er ansat. Selvom praktikdelen tyder en del, er der overvejende fokus på skoledelen, blandt andet i form af uddannelsesordninger, lektionsplaner og evaluering. Ikke desto mindre er det i ambulancepraktikken, eleven lærer faget at kende gennem deltagelse i arbejdsfællesskabet og gennem handling i praksis. Denne tilgængelighed i bevidsthed er ikke noget særegent for ambulanceuddannelsen men en generel tendens indenfor mange andre erhvervsuddannelser. En af grundene er manglen på klare strukturelle krav til praktikdelen i virksomhederne.

Dataen til vores interesse har været praktiktillæggene for uddannelsen, da det har vist sig, at der ikke er garantier for, at alle mål kan nås, eksempelvis et mål om selvstændigt at kunne assistere ved hjerte-stop. Derudover kan der være for skellede tolkninger af målskrivelserne og taksonominiveau afhængigt af hvem man spørger.

Endelig har diskussionen om kvaliteten i fremtidens ambulanceuddannelser vakt vores interesse. Det har blandt andet vist sig, at der er stor uenighed om, hvorvidt

den grundlæggende ambulanceuddannelse fortsat skal være en erhvervsuddannelse forankret i transporterhvervsregi, eller om der vil være fordele ved at etablere uddannelsen i et sundhedsfagligt regi. Ambulanceuddannelserne har allerede siden midten af 1990'erne undergået store forandringer, hvilket i dag betyder, at der er store forskelle i mandskabets uddannelsesbaggrund. Derudover har ambulancemandskabet fået flere kompetencer, der stiller stadig flere krav om uddannelse. Vores intention er ikke at komme med løsningsforslag, men udelukkende at kvalificere debatten om fremtidens ambulanceuddannelse, idet der ud fra vores vurdering dels mangler perspektiver omkring uddannelsen, som den er nu, samt et overblik over potentialer i praksisfeltet.

For at få svar på vores spørgsmål, har vi undersøgt ambulanceassistentuddannelsen på to ambulancestationer med forskellig beliggenhed og betydningsstørrelse. Vi har blandt andet været interesseret i at undersøge, om der er forskel på, hvad man lærer på de forskellige ambulancestationer, på trods af at praktiktillæggene er ens. Vi har interviewet elevansvarlige og stationsledere og lavet observationer på ambulanceer med elev og oplærer i aktion. Derudover har vi interviewet flere af aktiverne, der har

indflydelse på fremtidens ambulanceuddannelse. Vi undersøger ydermere, hvilken profil det viser sig, at eleverne stræber efter at opnå for at blive "den gode redder".

Når en elev skal lære i praktikkeroden på en station, er den læring under indflydelse af flere faktorer. På den baggrund har vi undersøgt ambulancestationernes læringsmiljø ud fra de politiske og produktionsmæssige rammer samt de værdier og normer, der gør sig gældende på en ambulancestation. Vi har brugt denne tredelte analysemetode for tydeliggøre at kunne se, om læringsmiljøet eksempelvis er styret af uskrevne regler og uformelle ledere, samt hvem der bestemmer, hvilken betydning uddannelse skal have i det daglige.

Uddannelse er ikke kun dannende men også omdannende, og derfor har vi analyseret, hvordan elevernes identitet skabes, og hvordan fællesskaber på ambulancestationen har indflydelse på denne proces. Vi har et særligt fokus på kløften mellem generationerne, og hvilken betydning generationsforskelle har for elevens oplæring og fagidentitet. Læring handler derfor ikke kun om mentale processer, men er i lige så høj grad bestemt af elevens baggrund og erfaringer.

Christina Vestergaard, underviser på ambulanceassistent uddannelsen

Pernille Svendsen, Klinisk underviser på Rigshospitalet

Derudover er læringen stærkt præget af det sociale fællesskab, eleven indgår i.

RESULTATER

Vores resultater viser, at der er plads til forbedringer på forskellige niveauer. Der er blandt andet ingen overordnede regler for, hvordan eleverne skal uddannes i praktikken. Det medfører at uddannelse er en opgave, der risikerer at blive nedprioriteret, idet opmærksomheden på akkreditering og udbud under er på bekostning af bevægelse over for uddannelse. De facto er det fuldstændig op til den enkelte stationleder, hvilken bevægelse, der skal være overfor uddannelse.

Der er historisk ingen formelle krav om, at der skal være en elevansvarlig, ej heller hvilke kompetencer en elevansvarlig skal besidde. Konsekvensen er, at eleverne selv påtager sig ansvaret for at sikre, at de når deres praktikal. Derudover kan det være tilfældigt, hvem der lærer med eleverne og dermed sætter rammen for, hvad eleverne skal lære. Oplæreren er generelt ikke pædagogisk uddannet og har dermed ikke nødvendigvis kendskab til, hvordan en elev bedst kvantificeres. Eleverne oplæres efter de traditionelle mesterlære principper. Konsekvensen er, at elevernes læring er i risiko for at blive ren efterligning, der kan være dikteret af oplæreren skæbne. Heri ligger en risiko for at nye opbegges og muligheder i hverdagen ikke opbygges. Som følge heraf har oplæreren derfor stor

magt, når viden er blevet til tøvs viden. Konsekvensen er, at eleverne ikke opdager facetter, der har betydning i deres fremtidige arbejde.

Det har konsekvenser for eleverne, når de blot er i praktik på en station. Resultatet er, at eleverne kvalitificeres afhængig af station, geografisk og betjningsstræthed. Forskellen ligger i, at de på en station vil opleve mange patientforløb, hvor menneskearbejdet er det, der kan trænes. På en anden station er akutte korte forløb med mere naturvidenskabelig baggrund det, der kan trænes. Herudover er der en risiko for, at der på de forskellige stationer er forskel på, hvad der er maksimummet for den faglige viden. Konsekvensen er, at eleven får en ensidig oplæring, og der er ingen garanti for, at eleven når alle praktikal.

En anden konsekvens er, at eleverne via oplærerenes sprogbrug lærer, at der skelnes mellem naturvidenskabelig viden og viden, der knytter sig til menneskearbejdet. Refleksionen over menneskearbejdet forventes at være noget iboende eller en medfødt viden. Konsekvensen er, at der skabes en forskel i status på de to typer viden på bekostning af en integration af begge typer viden under faglig viden, og på sigt vil det have indflydelse på udvikling af faget.

Det viser sig, at der på stationerne findes en bestemt profil for en ambulance-

assistent, som bliver en del af elevens fagidentitet. Profilen kommer blandt andet til udtryk gennem de forskellige ansættelsesprocedurer. Derudover skabes fagidentiteten i fællesskaberne. Indlærtid findes mange forskellige fællesskaber, eller subkulturer, som eleven skal forholde sig til, og der kan være forskel på, hvad der vægtes som værdifuldt. Konsekvensen er, at mandskabet lokalt på stationerne synes meget ens, og at eleverne fra starten ved, at de ikke skal udfordre disse indbyrdes forhandlede værdier.

Mandskabet er opbygget af at tilhøre og støbe eleverne, så de passer ind. Eleverne er opdraget af at forstå fællesskaberne og prøver at tilpasse sig på fællesskabets præmisser. Der kan opstå uoverensstemmelser og konflikter i denne tilpasningsproces, da der er generationsspecielle mellem elev og oplærer. Denne tilpasning argumenterer vi for, kan være hensigtsmæssig, da forslåelsen for hinandens roller er en forudsætning for at kunne løse opgaver, særligt på skadesstederne.

Samløst er læringsmuligheder og læringsmiljø under påvirkning af et ual af faktorer, men er overvejende styret af virksomhedens produktion, og det har en betydning for tid og mulighed for kvalificering.

DISKUSSIONSPÅLE

Uddannelsesopbygget har vi valgt at diskutere om der indenfor vores resultater, som vi vurderer, har stor betydning for den fremtidige ambulanceassistentuddannelse, og som skal sikres i nær kvallificeringen af uddannelsen er til debat. Den praktiske del af uddannelsen foregår på stationerne, hvor eleverne er ansat. Vi vurderer, at det er nødvendigt at arbejde målrettet med, at uddannelse kan komme på dagsordenen på stationerne. Når uddannelse ikke er på dagsordenen og en opgave alle tager ansvar for, er der en betydelig risiko for, at ansvaret for at nå målene ender hos eleven. Det kan imidlertid være svært for eleven at vide, hvorvidt et mål er nået optimalt.

På stationerne er mesterlære den læringsform, som er mest fremtændende. Mesterlære er blandt andet kendsgerning, at den erfarne har en stor viden om, hvad der skal læres. Det har nogen ikke nødvendigvis. Det har den betydning, at den erfarne skal vise vejen for eleven, og på sigt vil det have indflydelse på hvilken tid, Risikoen er dog, at der kan være erfaring, der udelukkende lægger vægt på deres kæpheds og ikke den mere generelle indføring i faget. Eller at den erfarne har

glent, hvad der kan være hensigtsmæssigt at lære, når man er ny. Heri ligger en væsentlig opgave for de erfarne, nemlig at være i stand til at prioritere og reflektere med elever over de ure, de har i hverdagen. En refleksion der er forankret i erfaringsmæssigt og teoretisk.

Fordele ved refleksion er, at hverdagens historier og oplevelser bliver gjort til centrum for det, der skal læres. Dermed styrkes elevernes forståelse af faget og dets indhold. Derudover styrkes elevens handlingskompetence, da refleksionen indbeholder, at eleven overvejer, hvad de ville gøre, hvis de stod i en tilsvarende situation på et andet tidspunkt. En anden fordel ved refleksion er, at der videndies mellem erfarne og elever. En videndeling, der forbygger, at vigtig viden forbliver fars, samt at læring ikke blot handler om fejlfinding, men at læring i praksis også kan rumme mulighed for at eksperimentere med overvejelser om handlinger. Disse fælles refleksioner vil som sidegevinst tilløse øget faglighed, da de erfarne og eleverne hele tiden vil se sig nødsaget til at argumentere for deres handlinger på baggrund af teori.

En af ulemperne ved refleksion er, at det tager tid at reflektere kritisk.

Kritisk refleksion behøver ikke foregå i direkte forlængelse af en ambulanceur, og det er ikke alle ure, som kræver at man skal reflektere kritisk. Men det kræver, at der er kontinuitet omkring, hvem eleverne kører med, således at der kan følges op på nogle udvalgte situationer, der kan være eksemplariske og lærerige at reflektere over. En anden pointe er, at der hverdagen er mulighed for at stå inde i brud, der kan skabe mulighed for læring gennem refleksion. Men der er også den mulighed, at man mere eller mindre bevidst kan afvise bruddet, afvise at træde ind i refleksionen og på den måde afvise at forandre sin forståelse af verden og lære nyt.

I det moderne samfund stilles der krav om, at mandskab og virksomheder udvikler sig. Som følge heraf er organisationer medarbejdere og elever nødt til at være i stand til at træde ud af den magtbalance, der eksisterer mellem novice og ekspert. Eksperten skal være i stand til at lytte til novicen og vice versa, og de skal sammen igennem refleksionen være i stand til at udloste fæller og lære noget nyt. Dermed menes, at eksperthen ikke nødvendigvis ved bedst, men i høj grad kan lære af og sammen med andre.

Professor Steen Wæckenhausen siger om "de gamle roller" - eksperterne -, at det ikke er alle, der på baggrund af langvarig erfaring er mest i deres fag, nogle er blot "gamle rotter". Dermed er der en risiko for, at det lokalt kan være forskellige maksimummer for, hvad der er den højeste viden. Nogle virksomheder vil bære præg af, at de primært har ansat "gamle rotter" uden særlig videreudviklet viden, og dermed er der sat en lavere overlægger for, hvad og hvor meget, der kan læres. Hvis dette skal imødekommes, skal "de gamle rotter" være i stand til at træde ud af deres virkekammer, skal de stærke i den hverdag, de har. Hvis "de gamle rotter" ikke viser novicen de brud, der opstår, så vil der være en mulighed for reduktion i den viden og læring, der er mulig at opnå gennem refleksion over brud.

Vi fordrer til, at der stilles politisk krav om, hvad der skal til for at uddanne ambulanceassistentelever i praktikken på en ambulancestation. En måde at få uddannelse på dagsorden er ved at sende de erfarne på kursus, der kan give dem pædagogiske værktøjer til at lære uddannelsesopgaven. Udover at opstøbe de pædagogiske kompetencer hos de elevansvarlige og oplærere for praktikuuddannelsen, vurderer vi, at det vil være en stor fordel at påbegynde målrettet evaluering af praktikkelen. Uddannelse skal på dagsordenen på ambulancestationerne, således at der kommer fokus på at uddanne og læring tager tid og ikke blot er et appendiks til hverdagens øvrige opgaver. ■

HVIS DU VIL VIDE MERE:

Bortrup, Pernille: *Læringsrum i arbejdsmiljø*. Udgave 3. udgave. Forlaget Sociologi, 2003.

Dobroe, Bettina et al.: *Teori, Indledning, Menneskearbejde, Arbejde for mennesker*. i *Tidskrift for arbejdsliv*, nr. 1, 2006.

Elfrson, Per-Erik: *Integrering af læring og Work, Problems and Prospects*. I *Human Resource Development Quarterly*, no. 12, no. 4, 2001.

Jørgensen, Christian Helms: *Den gode teori i samfundet*. Arbejdsløshed, faglighed eller mening? Bortrup, Pernille og Jørgensen, Christian Helms (red.): *Læring i et særdagsrum i mellem uddannelse og arbejde*. Roskilde Universitetsforlag, 2004.

Løge, Annetunne: *Informing practice information experiences of ambulance officers in training at a non-rod practice*. I *Journal of documentation*, 65, 3, 2008.

Leung, Anne: *Uafhængige som ledende i et forstærkt samarbejde mellem uddannelse og arbejde*. I Bortrup, Pernille og Jørgensen, Christian Helms (red.): *Læring i et særdagsrum i mellem uddannelse og arbejde*. Roskilde universitetsforlag, 2004.

Pedersen, Mette Svendsen: *Læringskultur og kulturel læring*. I Jørgensen, Christian Helms (red.): *Fragde erfarne uddannelses*. Roskilde universitetsforlag, 2011.

Selstam, Anne Grete: *Professionsorienteret refleksion i praksisuddannelsen - en undersøgelse af læringsrummet*. I *Konkret Pædagogisk Tidsskrift*, årgang 97, nr. 2, 2013.

Wæckenhausen, Steen: *Det akademiske menneske og mesterlære*. I Nielsen, Klaus og Kvalde, Steen (red.): *Mesterlære*. Hans Reitzels Forlag, 1999.

Wahlgen, Bjarne et al.: *Refleksion og læring i kompetenceudvikling i arbejdsliv*. Samfundslitteratur, 2002.

Wenger, Etienne: *Social læringsteori*. Aktuelle temaer og udfordringer i læringsforskning. I *Læringsforskning*, 6, årgang 1, 2005.

Zelbo, Thomas: *Om at lære at lære af rutine - nye tanker om ungdoms skole og Kultur*. *Dansk Revy*, 2004, s. 101-123.

Sørensen, Rosekilde: *Uddannelsesforlaget*, 3. udgave, 2009.